

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางจังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเชื่อทางด้านสุขภาพ การปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเอง และศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยสร้างแบบสอบถามซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของคนงาน ส่วนที่ 2 ความเชื่อทางด้านสุขภาพ ส่วนที่ 3 การปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเอง กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 400 คน เป็นคนงานชาย 149 คน คนงานหญิง 251 คน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และได้นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเอส พี-เอส เอส เอกซ์ (SPSS - X) โดยนำแบบสอบถามทั้ง 3 ส่วน มาวิเคราะห์ โดยแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และเปรียบเทียบการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ รายได้ ระดับการศึกษา สถานภาพ การสมรส ความสัมพันธ์ของคนงานกับบุคคลในครอบครัว ความสัมพันธ์ของคนงานกับเครือญาติ และการได้รับข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพ โดยการทดสอบค่าที (t - test) ทดสอบโดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way Analysis of Variance หรือ F-test) และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของคนงาน

1.1 สถานภาพโดยทั่วไปของคนงาน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 400 คน เป็นคนงานชาย 149 คน คนงานหญิง 251 คน คนงานส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20 - 29 ปี จบการศึกษาสูงสุดชั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นโสด มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,000 - 8,000 บาท ภูมิลำเนาเดิมส่วนใหญ่มาจากภาคกลาง (รวมกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ) รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คนงานส่วนใหญ่อาศัยอยู่บ้านเช่า/หอพัก รองลงมาพักที่บ้านพักของโรงงาน และนาน ๆ เป็นเดือน ๆ จึงจะได้พบปะพูดคุยกับบุคคลในครอบครัวและเครือญาติ การได้รับข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพของคนงานนั้น นาน ๆ เป็นเดือน ๆ จึงจะได้รับ และแหล่งที่ได้รับมากที่สุด ได้แก่ โทรทัศน์ รองลงมา ได้แก่ หนังสือพิมพ์/เอกสารสิ่งพิมพ์อื่น ๆ การดูแลตนเองเมื่อมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อยนั้น คนงานส่วนใหญ่จะซื้อยากินเอง รองลงมาไปโรงพยาบาลของรัฐ/เอกชน

1.2 ความเชื่อทางด้านสุขภาพ

คนงานส่วนใหญ่มีความเชื่อทางด้านสุขภาพในระดับปานกลาง

สำหรับข้อที่คนงานมีความเชื่อทางด้านสุขภาพในระดับสูงมีจำนวน 21 ข้อ โดยข้อคำถามที่คนงานมีความเชื่อทางด้านสุขภาพในระดับสูงสุด คือ ข้อคำถามที่ถามว่า การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะช่วยทำให้ร่างกายแข็งแรง

สำหรับข้อที่คนงานมีความเชื่อทางด้านสุขภาพในระดับต่ำมีจำนวน 1 ข้อ คือข้อคำถามที่ถามว่า คนเราไม่มีทางหลีกเลี่ยงโรคมะเร็งได้เลย

และยังพบว่าเมื่อจำแนกความเชื่อทางด้านสุขภาพตามตัวแปรแล้ว คนงานมีความเชื่อทางด้านสุขภาพในระดับปานกลางเกือบทุกตัวแปร

1.3 การปฏิบัติ การดูแลสุขภาพตนเองของคนงาน

คนงานส่วนใหญ่มีการปฏิบัติดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับปานกลาง

ทั้งในสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ

สำหรับข้อที่คนงานมีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองในระดับมากมีจำนวน 20 ข้อโดยข้อที่คนงานมีการปฏิบัติในสิ่งที่ควรปฏิบัติมากที่สุด คือ การอาบน้ำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง และข้อที่คนงานหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติมากที่สุด คือ กินยานอนหลับเมื่อนอนไม่หลับ

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า คนงานมีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเอง ทั้งในสิ่งที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติน้อยที่สุดเพียงแค่ระดับปานกลาง และไม่มีข้อที่คนงานมีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองในระดับน้อยเลย

และเมื่อจำแนกการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงาน ตามตัวแปรแล้ว พบว่าคนงานมีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองในระดับปานกลางเกือบทุกตัวแปร

2. ผลการวิจัย : ตามสมมติฐาน

2.1 คนงานชายกับคนงานหญิง มีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย คนงานหญิงมีการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพมากกว่าคนงานชาย

2.2 คนงานที่มีอายุต่างกัน มีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองไม่แตกต่างกัน

2.3 คนงานที่มีรายได้ต่างกัน มีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองไม่แตกต่างกัน

2.4 คนงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองไม่แตกต่างกัน

2.5 คนงานที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองไม่แตกต่างกัน

2.6 คนงานที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวแตกต่างกัน มีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย คนงานที่ได้พบปะพูดคุยไปมาหาสู่กับบุคคลในครอบครัวทุกวัน/เกือบทุกวัน มีการปฏิบัติดูแลสุขภาพตนเองได้มากกว่าคนงานที่นาน ๆ เป็นเดือน ๆ ได้พบกับบุคคลในครอบครัว

2.7 คนงานที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลที่เป็นเครือญาติแตกต่างกัน มี

การปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองไม่แตกต่างกัน

2.8 คนงานที่ได้รับข่าวสารทางด้านสุขภาพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองไม่แตกต่างกัน

2.9 ความเชื่อทางด้านสุขภาพและการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงานมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้พบว่าความเชื่อทางด้านสุขภาพ การปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงานอยู่ในระดับปานกลาง และปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงาน ได้แก่ เพศ ความสัมพันธ์ของคนงานกับบุคคลในครอบครัว และความเชื่อทางด้านสุขภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมให้คนงานสามารถดูแลสุขภาพตนเองได้ถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งรวมความถึงทั้งในระดับครอบครัวและชุมชนด้วย ผู้ศึกษาใคร่ให้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. คนงานจะสามารถดูแลสุขภาพตนเองทางสุขภาพอนามัยได้นั้นย่อมต้องมีศักยภาพอยู่ในระดับหนึ่ง เช่น ต้องมีความรู้ความเข้าใจในความรุนแรงของโรค (หรือพยาธิสภาพความเจ็บป่วย) ตลอดจนถึงคุณประโยชน์ที่เกิดจากการประพฤติปฏิบัติตัวทางสุขภาพ การส่งเสริมศักยภาพของคนงานให้เป็นผู้ดูแลตนเองได้นั้น (Self care agent) สามารถทำได้ดีที่สุดโดยผ่านการให้การศึกษา (Appropriate education) ซึ่งการศึกษาดังกล่าวไม่จำกัดเพียงแต่การศึกษาขั้นพื้นฐานที่บังคับกำหนดไว้เท่านั้น หากหมายถึงการได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ประกอบ การเรียนรู้หรือการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต ดังนั้นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพผ่านสื่อมวลชนทุกแขนงจึงมีความสำคัญมาก ที่จะทำให้คนงานเกิดการตระหนัก เกิดการเรียนรู้และมีการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพได้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น ทั้งนี้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งองค์กรเอกชนต่าง ๆ ที่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านสุขภาพผ่านสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่สื่อบุคคล สื่อวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ นอกจากจะพิจารณาความครอบคลุมในสื่ออื่น ๆ แล้ว จะต้องพิจารณาถึงความถี่ ความต่อเนื่อง เทคนิควิธีการของการเผยแพร่ ตลอดจนเนื้อหาสำหรับการเผยแพร่ต้องเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายด้วย จึง

จะทำให้คนงานหรือประชาชนภายในประเทศสามารถพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพได้

2. การดูแลสุขภาพตนเองนั้น เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญยิ่งของระบบบริการสาธารณสุข ซึ่งบริการสาธารณสุขที่ให้โดยรัฐ หรือวิชาชีพทุกระดับนั้นจำเป็นต้องสอดคล้องกับสถานการณ์และศักยภาพการดูแลสุขภาพของประชาชนเป็นสำคัญ เนื่องจากจังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก โดยมีจำนวนโรงงานมากกว่า 4,000 แห่ง มีประชากรแรงงานมากกว่า 300,000 คน โดยที่ระบบบริการสาธารณสุขที่จำเป็นของรัฐ (Basic Health Service) โดยเฉพาะสถานอนามัย โรงพยาบาลชุมชน ไม่สามารถครอบคลุมการให้บริการทางสาธารณสุขของประชากรแรงงานที่มีอยู่ได้อย่างทั่วถึง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการประสานงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในส่วนของรัฐและองค์กรเอกชน ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องในการรับผิดชอบด้านสุขภาพของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้แก่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยเฉพาะฝ่ายสุขศึกษาและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ ฝ่ายสุขภาพิบาล และอนามัยสิ่งแวดล้อม สำนักงานประกันสุขภาพ กระทรวงแรงงาน กรมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม และนอกเหนือจากนั้นยังต้องมีการประสานงานและขอความร่วมมือจากเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ เพื่อดำเนินการในการจัดกิจกรรมทางด้านสุขภาพอนามัย เช่น การให้สุขศึกษาแก่คนงาน การตรวจสภาพสิ่งแวดล้อมในการทำงาน การจัดเครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการป้องกันอันตรายจากการทำงาน และการตรวจร่างกายประจำปี เป็นต้น ซึ่งเป็นการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพของคนงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนงานมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความปลอดภัยในการทำงาน และได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม

3. การดูแลสุขภาพด้วยตนเองของบุคคลและครอบครัวเป็นมาตรการเสริมการพัฒนาสาธารณสุข ตามกลยุทธ์สาธารณสุขมูลฐานที่สำคัญในการจะนำไปสู่การพัฒนาสุขภาพอนามัยในระดับบุคคลและครอบครัว จากการศึกษาในครั้งนั้นพบว่า เพศ ความสัมพันธ์ของคนงานกับบุคคลในครอบครัว และความเชื่อทางด้านสุขภาพมีผลต่อการปฏิบัติ การดูแลสุขภาพตนเอง ของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรจะต้องใช้การดูแลสุขภาพที่บ้าน (Home Health Care หมายถึง เป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันระหว่าง จนท.สาธารณสุขทุกระดับและประชาชนเพื่อทำบริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน ไปสู่ประชาชนที่บ้านตามความสามารถ และขอบเขตหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสมและต่อเนื่อง โดยเน้นให้ประชาชนมีการช่วยเหลือ และดูแลตนเองให้มากที่สุด)

เป็นกลวิธีเชิงรุกให้คนงาน และประชาชนที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรม เกิดการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง โดยจัดให้มีการไปเยี่ยมบ้านตามเขตพื้นที่อุตสาหกรรมที่รับผิดชอบ โดยการจัดทำกิจกรรมร่วมกันในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค รักษาพยาบาลฟื้นฟูสภาพ ซึ่ง ได้แก่การเข้าไปให้ความรู้ทางด้านสุขภาพอนามัยแก่แม่บ้าน หรือบุคคลที่เป็นผู้หน้าที่ในการดูแลสุขภาพในครอบครัวเพื่อนำไปสู่การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางสุขภาพที่พึงประสงค์สู่สมาชิกในครอบครัว การให้ความช่วยเหลือในการรักษาพยาบาลขั้นต้น การให้ข้อมูลข่าวสารต่อสถานการณ์โรคที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนสนับสนุนให้มีกลุ่มผู้นำทางด้านสุขภาพเกิดขึ้นในระดับชุมชน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มคนงาน กลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อทำการเฝ้าระวังด้านสุขภาพและความเจ็บป่วยในระดับชุมชน เพื่อเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างชุมชน ให้เป็นไปในทิศทางที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันกับการบริการทางด้านสาธารณสุขของรัฐ โดยเน้นให้บุคคล ครอบครัว มีการดูแลสุขภาพตนเองให้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมในการทำงานของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม เนื่องจากสภาวะแวดล้อมในการทำงาน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมเกิดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคจากการประกอบอาชีพ และการประสบอันตรายและการบาดเจ็บจากการทำงาน
2. การวิจัยในเรื่องการดูแลสุขภาพตนเองนั้น เป็นการศึกษาในเรื่องพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งเป็นเรื่องเข้าใจยาก มีความลึกซึ้งต้องอาศัยระยะเวลาอันยาวนาน ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต หรือวิธีการทางมานุษยวิทยา จะทำให้มองเห็นพฤติกรรม หรือปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองได้ชัดเจนลึกซึ้งมากกว่าใช้วิธีการสำรวจโดยการสอบถามเพียงอย่างเดียว
3. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอุตสาหกรรมอื่น เพื่อหาข้อแตกต่างและศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดความแตกต่าง ในการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม
4. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติการดูแลสุขภาพตนเองในกลุ่มคนงานที่มีการใช้ทักษะในการทำงานในระดับต่าง ๆ กัน เพื่อหาข้อแตกต่างในการปฏิบัติ

เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเอง โดยให้เน้นเฉพาะไปในเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นในสถานที่ทำงาน

ปัญหาจากการวิจัย

1. เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นคนงานที่ปฏิบัติงานในโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งมีลักษณะการทำงานเป็นกะเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในการเข้าไปศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาจึงไม่สามารถเข้าไปถึงกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้โดยตรง และอีกประการหนึ่งภายในโรงงานอุตสาหกรรมมีกฎ ข้อบังคับ ไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าไปในโรงงาน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาจึงทำได้เพียงแต่ประสานงานกับผู้จัดการโรงงานหรือผู้จัดการฝ่ายบุคคลในการนำแบบสอบถามไปให้คนงานตอบ จึงไม่มีโอกาสเข้าไปพูดคุยหรือสังเกตสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของโรงงานได้ ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงขาดข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมภายในโรงงานและวิธีการในการดำเนินชีวิตประจำวันภายในโรงงานของคนงาน ในอันที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการประกอบการเขียนรายงานวิจัย

2. จากการลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางขึ้นมาใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ในบางครั้งเมื่อลุ่มโรงงานขึ้นมาแล้ว ผู้ศึกษาไม่สามารถที่จะเข้าไปทำการการศึกษาได้ เนื่องจากขาดการให้ความร่วมมือจากเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม จึงต้องมีการลุ่มโรงงานเพื่อใช้ในการศึกษาขึ้นมาใหม่ จากปัญหาดังกล่าวจึงทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ศึกษามีความล่าช้าเป็นอย่างมากในการเข้าไปเก็บข้อมูลจากภาคสนาม

3. ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ประกอบในการดำเนินการวิจัยขาดความเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะข้อมูลที่แสดงถึงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม และจำนวนคนงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมของจังหวัดสมุทรปราการ มีการรวบรวมไว้เป็นเอกสารเพื่อการเผยแพร่ฉบับล่าสุดในปี พ.ศ. 2534 ดังนั้นข้อมูลที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยจึงเป็นข้อมูลในปีพ.ศ. 2534 ซึ่งทำให้ข้อมูลที่ให้ขาดความเป็นปัจจุบันในขณะที่ดำเนินการวิจัย